

ČESTNÝ DIPLOM:
V Přerově roku 1893. ↔
↔ V Praze roku 1895.

DÍL II.

SEŠIT 3. a 4.

Cena 14 kr.

ZÁHORSKÁ KRONIKA.

Píše

František Příkryl,

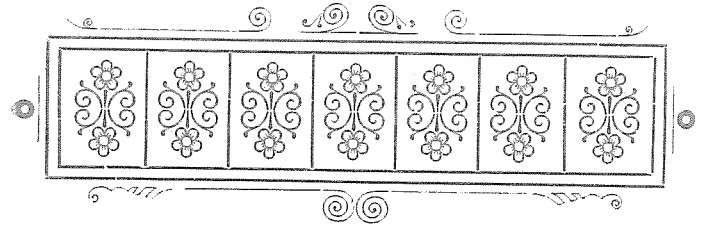
dopisující člen c. k. ústřední komise pro zachování památek starožitných ve Vídni a vlasteneckého spolku musejního v Olomouci.

V SOBĚCHLEBÍCH 1898.

Knihárna a kamenotiskárna společenstva v Přerově.

Jan z Mýdlovar.

I.

Při vtoku potoka Libuše do Bečvy protiv Oseku leží vesnička Oldřichov na rozhraní okresů Přerovského a Lipenského. Je to vlastně kolonie o 137 obyvatelích v 35 číslech, přidělena do obecního svazku v Sušicích a řada stavení stojí jen po jedné straně cesty vozové od severu k jihu. Říká se žertovně: „Oldřichovští pečou chléb jen po „jadré straně.“ Mladší jižní část dědinky ohrožována bývá povodní při vysoké vodě rozvodněné Bečvy a Libuše; nikdy však vyšší část severní, která stojí na místech starodávné tvrze „Mydlovary.“ Tu voda nikdy neškodí. V polovici století sedmnáctého koupila spustou tvrz s příslušenstvím nejdůstojnější kapitula Olomoucká a zařídila zde ze spustošených „Mydlovar“ a poplužního dvoru Grymova obě nynější kolonie Oldřichov a Grymov. Dvůr patřil k tvrzi.

Potok Libuše přitéká k Oldřichovu přímo od památného mlýna „Kunkova“, kdež si za pravěku prorvala výtok z údolí, jež protéká z Hlinska. Tu pramení pod hradiskem předvěkým „Obránsko“ zvaným. Z Hlinska spěchá čarokrásným údolím zastíněným lesem stejného jména: „Libuše“ a oživeným nejmilejšími zpěváčky našich lesů rovnoběžně s Bečvou. U Kunkovského mlýna mění náhle běh svůj pravouhelně do roviny Pobečví, kdež svlažuje okolí Oldřichova. Jména tratí této dědinky jsou: Z á d v o ř í hrubé a malé; L i b u š e velká a malá; P o d l u ŝ a a O d v o d y. Zádvoří rozprostírá se za bývalou tvrzí, či za dvorem a Libuše u potoka. Od pravěku nosí jméno Libuše potok, pole a les. Krajina byla v dobách české kněžny Libuše asi taková, jak je dnes, totiž krásná.

Nad osadou Hlinskem a lesem Libuší vévodí dalekému Pobečví a části Záhoří „Obránsko.“ Zde nalezl jsem celou sbírku broušených seker a obuchů z hadce a břidlicového pískovce. V hrobích či mohylách u Kladníku a v nedalekém lesu Pálenině památky až z doby t. zv. bronzové, jakož i hojně pověsti v dědinách. Nálezy, které uloženy jsou ve vl. museu v Olomouci, a ty pověsti, jakož i jména tratí svědčí, že praotcové lidstva okolních dědin přijdouce sem v mladší době kamenné asi před 2000 lety se na Obránsku utábořili. Stavení pořídili

si prvotní osadníci na této ploché výšině vojenské hodnoty ze dřeva, z košatiny vymazané slínem vně i zevnitř a barevnými hlinkami omalované a pokryli je slámou neb šindelem. Při tom byla dostatečná prostora pro domácí zvířata. Všecko obtočeno bylo sruby na valech z vyházených příkop. Takové bylo to město, o němž zvláště v Kladnicích lidé vypravují, že se zde propadlo. V dávných dobách těch, až do pádu království Moravského i něco časů po tom, jmenovalo se takové osedlisko „Hrad“, který zde asi dlouho sloužil k vojenské obraně okolí, odtud Obránsko.

Když si pravdojatečně prvotní osadníci Obránska podmanili okolní krajinu zalesněnou, plnou zvěře i nebezpečné podmínkám života rolnického, opustili těsné prostranství rozmnoživše se a usazovali se dle rodů u potoků, zakládajíce takto dědiny: Hlinsko, Kladníky, Šišmu, Prosínky a Sušice.

K zajištění větší bezpečnosti povstaly dle pravěkých nálezů tři strážné osedliska: Okolí chrámu Páně v Soběchlebích, jehož založení spadá do působení sv. Methoda a jest to jediné hradisko, které vzrostlo v dědinu. Druhé je Týn, v němž povstal středověký hrad Helštýn a třetí hradisko u Bezuchova. Pobřežiště k těmto strážiskům jsou v lesích u Soběchleb a u Bezuchova, sestávající z mohyl z doby kamenné.

Jinak chráněno Obránsko Bečvou.

Během věku ztratilo Obránsko významu a poslední jeho vladař zbudoval rodu svému tvrz Mydlovary, připojiv k ní území po obou březích potoka Libuše a v ní vládli vladkyové stavu rytířského do roku 1643.

V tom roku z jara vladařil na Mydlovarech a Grymově vladka Oldřich, jehož rod patřil od dávných dob do stavu rytířského při právu Moravském. Za mladosti činně účastnil se veřejného života. Když ale zmatky náboženské v druhé desítky století sedmnáctého nabyly vrchu, žil jen svoji rodině, ochotně propůjčuje se všem trpícím a utiskovaným. Ač Lipník s Přerovem přidali se k novému učení, zůstal přece katolíkem. Za to bylo mu často cítit nepřízeň, maje jediného ochránce mocného a to slavného Karla st. ze Žerotína, u něhož na zámku Přerovském často milým hostem byl a trpce nesl opuštěnost, když Karel ze Žerotína, jako záštita moravských bratří, vypovězen byl do Vratislavi.

Za jeho nepřítomnosti, návodem obou měst, hubili zlomyslní lidé jeho majetek a při zemském právu v Olomouci neměl ve zmatku doby zastání. Spoléhaje se na Boha a svou udatnost, obnovil staré bašty tvrze, prohloubil příkopy, sváděje do

nich vodu Libuše, pečoval o dobrou výzbroj čeledi jemu tělem i duší oddané a tak doufal přetrpět svízele války třicetileté, nebo už všeobecně voláno po míru.

Pan Oldřich byl té chvíle vdovcem. Po nebožce zůstal mu syn Václav, jehož nade vše miloval. Jeho výchově věnoval všechnen volný čas. Šlo mu na desátý rok. Tak vedl pan Oldřich tichý život a tvrz jeho po sedmadvaceti letech války zůstala ušetřena.

Dne 28. května 1643 byl krásný jarní den. Pan Oldřich znám jako výtečný hospodář vrátil se odpoledne z Grymova, přihlížeje k práci polní. Vstoupil do jizby a usedl do křesla nedaleko okna. Do jizby přiběhl z nádvoří syn jeho Václav, mžikem byl u křesla celuje otci ruce.

„Tatíčku“, pravil, „budeš mi něco vypravovat z té nové knihy, kterou jsi mi nedávno přivezl ze světa?“

Nečekaje odpovědi odskočil k dubové polici řemeslně zdobené, přinesl v kůži vázanou knihu okovanou stříbrem a položil ji otci na klín rozvěřenou.

Byl to Komenského: „Svět v obrazích.“ Z ní učil se Václav moudrosti. Pan Oldřich miloval

pacholka nade vše, nebo byl jedinou upomínkou živou milované choti Bohunky z Lazník.

Přípozdívalo se, oknem dul májový větrík lahodu a večerním tichem šplouchal potok Libuše, když vešel chvatně do jízby nádvorný řka:

„Pane milostivý, na dvoře sestoupil hrabě Štěpán z Vrbna a přeje si s tebou mluvit.“

Než se vybral pan Oldřich uvítat přítele milého, hradního pána na Helštýně, překročil tento prah a potřásaje ruce pravil jemu chvatně:

„Pane sousede, přicházím vám nabídnouti službu přátelskou. Zprávy mám bezpečné, že se Švédové na nás chystají. Proto, co vám milého a drahého, uložte u mne na hradě v bezpečnost. Sám se svým lidem nemálo sesílíte posádku hradní. Nuže vzhůru na Helštýn, neboť běsy válečné se blíží.“

Pan Oldřich nemálo ulekl se slov těchto a chvíli přemítal, co činit, pak pravil:

„Příteli milý, za péči tvou děkuji. Nemám vzácnějšího nad toto pachole, jedinou ratolesť rodu našeho. O sebe se nelekám, aniž opustím tvrz rodnou, nebo pod tímto krovem čelil rod náš po staletí všem pohromám. Zůstanu a v obraně dovedu zemřítí, musí-li tak býti. Leč dítě své svěřím tobě k opatrování, než přejde zlá doba.“

Druhého dne pan Oldřich opatřiv dům vyjel s několika oděnci a několika koni nesoucích rodinné skvosty a nastřádané peníze ke Kunkovu a poěl potoka Libuše bral se k Hřinsku a na Lhotu dospěl v krátce k hradu.

Zde odevzdal panu Štěpánovi z Vrbna Václava, aby mu byl druhým otcem. Za krátko těžkým srdcem, jako ve zlé předtuše, rozloučil se a pospíchal na Mydlovary, uchystat se k obraně.

Švédové pod Torstensonem vtáhli 3. června 1642 na Moravu. Za dvanáct dnů přinutil O'omouc vzdátí se. Jeden z jeho generálů dobyl všechna města na Pobečví, ale vyhnul se Helštýnu. Tu přihodila se událost, která se v důsledcích stala Mydlovarům osudnou. Vasaši přidržující se houževnatě nového učení dopravovali Švédům hojně potravu až do O'omouce. Tu byl jednou upozorněn pan hrabě Štěpán z Vrbna vyzvědači, že řada povozů jede od Meziříčí k Hranicím. Vyčíhal je v noci 23. července 1643. Večer vytáhl z hradu a rozložil se před půl nocí u trávnického mlýna neda-leko nynější vojenské akademie hranické, podél vozové cesty. Z jedné strany byl svah a z druhé mlýnská strouha. Po půlnoci přejelo úvozem 5 Valachů koňmo. Za půl hodiny přijely vozy. Na dané znamení vrhlo se deset silných vojáků na první vůz a odpráhnuvše koně, převrhli jej na příč cesty.

Pak vrhul se hrabě Štěpán na ostatní vozy. Po krvavé pútece půlhodinové odvezl třicet vozů potravín na Helštýn. Když to Torstenson doslechl, přísahal hraběti Vrbaovi pomstu. Ihned poslal oddíl vojska k obležení bradu, aby se ho stůj co stůj zmocnilo třeba vyhladověním. Sám několikrát přihlížel k obléhání. Po třech nedělech marného plýtvání životy 25. srpna odvolal vojsko k hlavní armádě. K večeru táhli Švédové k Přerovu. Hrabě Štěpán popřál lidu svému oddechu a sám odpočíval v křesle na zámecké terase, odkud bylo lze přehlednouti celé Pobečví až za Přerov. Při nastalém soumraku spozoroval požár a vzdálený bluk, jenž jemu nic dobrého nevěstil. Tušení proměnilo se ve smutnou jistotu, když strážé oznamovaly, že Mydlovary hoří. Ihned vyslal jízdného vyzvědače přes Lhotu, Hlinsko ke mlýnu Kunkovu. Po třech hodinách vrátil se tento se zprávou, že pan Oldřich zahynul s lidem svým v hrdinné sebeobraně.

Hrabě Štěpán odebral se do komnaty mladého Václava z Mydlovar. Pacholík již odpočíval na loži ve zdravém spánku mládí. Pan Štěpán učinil mu na čele kříž, šeptaje: „Václave, v této chvíli jsi osiřel, budu ti na dále otcem“. Václav procitnův ze spánku přitulil se k hraběti Štěpánu, jako by cítil již svcu opuštěnost.

II.

Od pádu Mydlovar staral se pan Štěpán z Vrba věrně dle daného slibu o poslední ratolesť rytířů z Mydlovar. Majetek jeho nemovitý bez robotního lidu bezcenný prodal pan Štěpán nej důstojnější kapitole Olomucké ve prospěch Václava a vychoval ho dle přání jeho umění vojenskému. Když si byl Václav osvojil literního umění s dostatek, odešel k dalšímu vzdělání do vojenského tábora. Za nedlouho povýšen byl za důstojníka a postupoval pak v přízni rychle, že brzy dosáhl hodnosti kapitána v pluku španělském, který tou dobou posádkou na Moravě dlel. Stalo se, že se octl r. 1669 se svým plukem v Novém Jičíně. Tu seznámil se s mnohými pány moravskými stejného osudu a uzavřel s nimi přátelství upřímné, zejména s panem Ladislavem z Bohuslavic, jehož rodná tvrz stávala u Kyjova. Tam za Bohuslavicemi obchází silnice do Koryčan nevysoký kopec, jednak jej obtéká potok Stupavka a na temeni jeho zůstaly náspy a příkopy. Kopec říká se nyní hradisko. Tvrz zničena jako Mydlovary. Stejný osud spojil Václava s Ladislavem, byli jedna duše, jedno srdce.

V Novém Jičíně žil té doby v boční ulici nedaleko náměstí v domku přízemním o dvou pokojích a skromných místnostech nutných v nájmu

pan Křištof Orlík z Lazičky. Byl dříve zámožným. V zimě obýval výstavný dům v Hranicích a v letě na svém panství ve Všechevích. Ano r. 1622 koupil i panství Trnávku u Příbora. Prodal je však brzy za šest let necelých, jsa ve veliké tísní.

Pak se mu vedlo hůře a hůře, že v polovici války třicetileté přišel o dům v Hranicích i o Všechevice a zůstala jemu žebrácká hůl. Manželka jeho drsnému nezvyklá nedostatku nejpotřebnějších věcí podlehla útrapám, zanechavši zarmoucenému manželi dcerušku Lidunku. Přátelům jeho šlechtickým a spoluměšťanům nevedlo se lépe. Tak zanikl rod Dětricha rytíře Světlíka, Jindřicha Baryše z Načislovic, Stanislava Štýrovského z Bylovic. Jen rod rytíře Matyáše Bojakovského z Kaurova žije posud v Malhoticích ve stavu svobodných pánů.

Křištof Orlík svobodný pan z Lazičky octnul se v chudobě, uchýlil se do Nového Jičína s malou Lidunkou, kdež se jakž tak živil písárením vychováváje svou dcerušku.

Leč míra utrpení tohoto šlechtice nebyla ještě dovršena. Sotva ukončil vychování dospívající dcerušky, oslepl nadobro. Nyní zlý host zavítal v zápětí s tímto neštěstím do chudíckého příbytku pana Kryštofa Orlíka. Leč Lidunka, ač v útlém věku, chopila se práce, aby výdělkem oba živila.

Předčasně vospěla na duchu tolikerymi útrapami a stala se otcí svému jedinou podporou ve stáří.

Šila a žehlila jemné prádlo pro lidi a tím skrovným výdělkem živila otce na sebe často zapomínajíc. Ostatní hořkosti chudoby dovedla svou vroucí přítulností osladiti, že pau Křištof neupadl v tupost nesmírného bolu.

Lidunka časně vstávala, tiše vybrala se z domu, aby otce neprobudila a sílila se v jičínském kostele modlitbou vroucí k denní krušné práci; pak obstarala nákup na náměstí a vrátila se spěšně domu k otcí a k práci celodenní.

Tak ji jednou potkal Václav z Mydlovar a její milý zjev v prvním rozpuku mládí učinil na něho dojem nesmazatelný.

Ušlechtilá postava nesla tvářinky jemné pleti s nádechem růžovým, s modrýma očima, které příliš vážně hleděly, což působily kruté poměry, starosti a boj o živobytí. Václavovi zdálo se, že z těchto láskyplných očí jako by neviná dušinka její vyzařovala. Ozdobou nemalou byly vlasy kaštanové v dlouhý cop spletené, oděna byla prostě, ale vkusně.

Lidunka jak přišla, tak se ztratila Václavovi z dohledu a marně ji po městě hledal. Kdykoliv ji později v ranní době shlédl, uniklo jemu vždy

to plaché a spanilé děvče. Seznav pak osud její a uslyšev všude chválu milované bytosti, svěřil se se svým utrpením příteli svému pánu Ladislavu z Bohuslavic, aby jemu byl nápomocen k vážné známosti, která by končila svazkem dvou srdcí věčným. Ladislav schválil jeho úmysl. Láska Václavova k Lidunce rostla co den. Jednou se jí přiblížil s úctivou prosbou, aby ji směl doprovodit. Sklopila zrak v rozpacích a odmítla laskavě, ale rozhodně ucházeti se o její přízeň Václava to nemálo bolelo, ale uvažuje její utrpení, pocítil hlubokou úctu k dívce tak ušlechtilého srdce a rozhodl se, zjevně ucházeti se o její ruku.

V čas příhodný odebral se s panem Ladislavem do přibytku pana Krištofa z Orlika. Predsínkou vešli do kuchyňky jedním polooknem osvětlené a zasklenými dveřmi ve světnici zřeli tklivý obraz. Starý otec na loži a nad ním jak anděl strážný skláněla se Lidunka láskajíc jej. Byla nemálo překvapena návštěvou dvou důstojníků. Pan Ladislav představil sebe a Václava panu Krištofovi, a vyjevil jemu lásku Václavovu k jeho spanilé dceři žádaje pro něho o její ruku.

Lidunka stála tu v rozpacích u lože, nechávajíc ruku svou útlou celovati slepému otci. Pan Krištof vzdychnuv poukázal na chudobu, která tím více tíží, čím nezaslouženěji přišla a vyjádřil

třesoucím hlasem za velkého pohnutí mysle živou obavu, aby dítě milené neuvrhlo se v osud ještě trudnější. Leč pan Ladislav zahnal chmůry obav.

Když otec dal svolení, tu Lidunka s tváří uzardělou, s očima, z nichž zářila nejen dobrosrdečnost nevinného dítěte, ale i sebevědomí vzdělané dámy dala Václavovi naději, že se tužby jeho splní. Pak učinila páťm pohodlí a jemným nenuceným způsobem dospěla s Václavem tak daleko, že uzavřeli věrné přátelství, které v brzku posvěceno trvale svatbou. Po ní odevzdal Václav Lidunce své dědictví po otci. Nebylo toho mnoho, ale stačilo dvěma milujícím srdcím založiti blaženou domácnost. Lidunka nalezla po boku Václavova štěstí, jemuž na šír i dál nebylo rovného a pan Kryštof měl v něm syna nad jiné něžného. Stalo se tak v květnu 1670. Václavovi docházel třicátý rok. Pak utíkala jim léta blažená. Na světě však není trvalého blaha. První bolest pocítila paní Lidunka, když ji otec tiše zesnul v Pánu i uložili jej oba na Jičinském hřbitově. Po devítiletém manželství nevyslovného blaha vzájemně se doplňujícího, narodil se jim synáček, iemuž dali jméno, které si na svět donesl, Jan. Dítě bylo zdrávo, ale paní Ludmila postonávala a slábla. Po roce byl pluk odeslán do Španěl a Václavovi bylo zanechatí manželku i dítě v Jičíně. Loučení bylo přesmutné a jen naděje, že Václav

získav ve světě, co mu bés války odňal, se zase vrátí, tišilo bci paní Ludmily. Václav odtáhl s plukem na Brno a odtud do Španěl. Jeho přítel Ladislav z Bohuslavic poděkoval se a usadil se na panství svých příbuzných ve Vlachovicích u Brumova slibiv Václavovi, že bude bdítí nad jeho rodinou, dokud se nevrátí. Občas psal Václav do Jičína, ale pak umlknul a po léta nebylo o něm zvěsti, neb ho osud nesmírně daleko odnesl od jeho drahých bytostí.

Paní Ludmila starostí a hořem chřadla žijíc v nejistotě osudu manželova, až na dobro ulehla. Jenička nechala vychovat a sama se přičinila, jak uměla nejlépe. Když přišel k soudnosti, zatajila mu šlechtický původ, který by ho snad na scestí svedl a dávala ho jmenovati dle erbu jejího manžela „Kavka.“ Mělť Mydlovarští v erbu černou Kavku v modrém poli. Kavku obrali si Mydlovarští, že na Obránsku opuštěném uhnízily se hejna kavoňů a modré pole odtud, že leželi Mydlovary na Bečvě a Libuši, či dle mluvy lidu na říkách. Jmenoval se příbuzný manželův, generál v císařském vojsku, Zdenek Říčansky Kavka z Říčán, majitel panství Světlova a Výzovic.

Matka moudře jednala, v naději že Jeniček až doroste, vlastním přičiněním se stane platným členem lidské rodiny.

Tušíc, že již dlouho s dítětem milým nebude, složila veškeré cenné listy a spisy manželovy, a když podzim r. 1684 obíral listí ze stromů kolem Jičína, v předtuše smrti rozloučila se s dítětem a poslala ho k panu Ladislavu z Bohuslavic do Vlachovic u Brumova, k příteli otce jeho. Nerád odcházel Jan od matky, jako by tršil, že jí více neuzří, jejího milého hlasu neuslyší, na jejím věrném srdci nespočine. Se slzou v oku záhy z rána jednou kráčel silnicí z Jičína k Hodslavicím.

III.

Rozkošný kraj Brumovský od pradávna památný rozkládá se se svými kopci a údolními na Vláře a její přítocích. Spojen je s Uhramy jen vlářským průsmykem. Za doby království Moravského pařil kraj tento k údělnému knížectví Nitránskému. Podání starodávné praví: že kníže Privina, kdykoliv zavítal na Velehrad, zdržoval se rád na svém zdejšíh hradě nad Vlachovicemi, po kterým zůstalo jen „hradisko.“ Jednou honil jelene, oddělil se od své družiny a zabloudil v horách. Při soumraku vyhlídl si kopec k noclehu a tu čekal ráno, kdež ho šťastně našel zbrojnoš Bruno. Kníže daroval jemu kopece, aby tu vystavěl hrad a pod ním osadu. Tak povstal Brumov, či jak podnes lid dobře říká Brunov.

Tento hrad s dalekým okolím býval vždy zeměpanským. Král Karel IV., otec vlasti, opevnil nedobytné hrad; učinil ho hlavou župy stejnojmenné a sídlem cídy. V patnáctém století přešel hrad v soukromné držení a v době povídky naši držela panství Brumovské Esterka hraběnka Forgačova, svobodná starší dáma za sebe a čtyry své sestry provdané, jimž každé pátý díl užitku odváděla.

Esterčina matka rozená hraběnka Bošanka z Vel. Bošan, byla sestrou matky Ladislava z Bohuslavic. Tohoto, když se byl vzdal vojenského života, jsouc přece jen slabou ženou, ustanovila vladařem panství a vykážala mu k sídlu tvrz ve Vlachovicích s požitky okolních vesnic. Jeho úkolem bylo též bránit vpádům rot uherských a sedmihradských, kteří pod jménem Kuručů*) od r. 1695 časté vpády lupičské vlárským průsmyskem podnikali do kraje Ua. Hradištského. Pan Ladislav plnil svědomitě úkol svůj. Zámeček Vlachovský znovu vystavěl na pěkném návrší, vůkol něho založil zahrady a štěpnice. Pokoje v zámku vyzdobil vzácnými malbami a nábytkem řemeslně vyrobeným domácími mistry. Též skvostnou knihovnu a bohatě vyzdobenou hudební síň pořídil k obveselení mysle a ušlechtnění rozumu. Chodby vyzdobil všelikou zbraní k okamžité potřebě.

*) Tur. Kuručci = vojenský vysloužilce.

V dědinách panství Brumovského pomohl lidem pobořené neb sežehnuté domy znovu vystavět. Ulevoval nouzi, ať se jevila v jakékoliv podobě. Za to milovali poddaní pana Ladislava a věru potřebovala krajina rázného zastance.

Roku 1663 přepadli Kuruči s Maďary třikrát zdejší vesnice z ležení svého mezi Senicí a Lhotou zle hospodařice, při čemž zvláště Klobouky postíženy byly.

Roku 1683 v srpnu obléhal sultan Mahomed Nové Zámky. Tlupa šest tisíců pěchoty vpadla na moravské Slovensko a šířila hrůzu. V kraji Uh. Hradištském zahynulo 5981 lidí, shořelo pět kostelů, patnáct mlýnů, třicet dva dvory, čtyřicet devět městýsů a vesnic. Dobytká bez počtu odehnáno do Uher. Z Brumovska odvečeno 1235 osob do otroctví. Při tomto neštěstí osvědčil se věhlas pana Ladislava v plné míře.

Pod jeho rukou ujaly se zase živnosti, rány se hojily a lidé opět doufali v lepší časy. V pokojné době dlel nejraději na Vlachovském zámku jehož největší ozdobou byla věrná jemu choť paní Bohunka. Obou radostí nejčistší bylo věnovati se výchově dětí svých Františka a Mařenky. Matka učila je záhy milovati Boha a lidi, přivýkala je cnostnému žití, i naváděla je záhy všfmati si blahovolně vesnický lid. K nemocným brala je sebou,

aby vlastním názorem poznali lidskou bídu i když šatila sirotky a je těšila. Měla rovněž jako její manžel v nenávisti cizácké obyčeje bláznivé do vlasti přinešené. Kdykoliv ji navštívila hraběnka Esterka z Brumova, nebo paní Eliška Prusinovská ze Světlova říkávala: že největší ozdoba matky jsou její děti.

Paní sousedky divily se nemálo její zbožnosti, vlídnosti k lidu, znalosti všelikého umění a odnášely si z návštěv takových poznání, že jediné v tomto trvalá blaženost vezdejší pevně stojí. Stejného smýšlení byl pan Ludislav a neznal nikde blaha, leč v kruhu své rodiny.

IV.

Jeníček zatím kráčet Hodslavicemi k horám Domorackým cestou, kudy se přecházelo do Val. Meziříččí. Měl hlavu plnou tesklivých myšlének. Vzpomínal si na loučení s matičkou, jak klečel u lože a plakal hořce, kdežto ona učinila mu křížek na čele a žehnala jemu prosíc Páru Boha, aby anděl strážný byl mu dále ochráncem. Bylo už hodně k polednu, když dospěl pověstných hor Domorace, co chvíli ohmatal balíček pověšený na krku pod šaty, který měl dle slov matčiných peč-

livě opatrovati a panu Ludislavovi odevzdati. Po poledni sestupoval k Val. Meziříččí. Uprostřed lesů dohonil jej dobrosrdečný Valach z Polanky, Michal Blinka a vida jej samotného, vzal ho na vůz. Cestou vypravoval Jeníček upřímně svůj žal. Blinka vida jej unaveného, zaobalil jej do houně, ustlal mu pod plachtou raduje se z konání dobrého skutku. Vracel se spokojen domů s výdělkem, neb v Jičíně dobře prodal náklad šindele. Jeníček spal, až dojeli odpoledne na Vsetín. Při krmení potahu rozdělil se Blinka se svým obědem s Jeníčkem a pak jeli dál. Večer zastavil povoz na pasece Blinkové v Polánce.

Ol Javorníka foukal studený vítr, Jeníček byl lehce oděn a cesta byla ještě daleká. Tu nabídl jemu dobrý gazda nocleh. Rodina přijala jej srdečně a po teplé večeři měkce jemu ustlali na lože čisté, aby si odpočal. Záhy z rána vyprovodil jej Blinka hodný kus cesty až za Lidečko popisuje mu krajinu, kudy se má bráti, aby nezabloudil. Přímo k Val. Kloboukům, pak v levo na Lipinu a Křekov. Odtud že skokem bude ve Vlachovicích. Cesta ubíhala Jeníčkovi rychle, recítil se už tak opuštěným seznav, že jsou ještě dobří lidé na světě. O poledne dospěl k Vlachovskému zámku, nesměle zůstal u vrat čekaje, až by někdo z nich vyšel. Po chvíli vyšel z nich statný pán, jehož

Jeníček uctivě pozdravil, tázaje se po zámeckém pánu.

„Ten su já!“ odvětil tento vlídně. „Čeho si žádáš dítě?“

„Moje nemocná matička posílá mne s tímto balíčkem“, odvětil Jeníček, podáváje panu Ladislavu v plátně zašitý balíček, který vyňal z pod šatů, zavěšený na hrku.

Chvatně rozevřel jej pan Ladislav a užřev přítelovu podobiznu, několik dopisů od něho, jakož i list od paní Ludmily s rostoucím zármutkem četl chvatně. Oznamovala jemu brzkou sиротu Jeníčkovu s prosbou, aby se ho ujal, zatajil jemu rod šlechtický a nechal jej vychovat z přiložených úspor, aby prost předsudků učil se pilně, nespoleháje se leč na Boha a svoje přičinění a stal se z něho řádný muž podoben otci svému.

V listě oznámil Václav svoji manželce, že se stal velitelem španělského vojska v Manille na Filipinech a že mní se už vrátit ku svým drahým. Nad osudem přítele milého a jeho rodiny zaslzel pan Ladislav, než brzy vzpamatovav se pocaloval Jeníčka, uvedl do zámku k paní Bohunce, která jej láskou matky přijala, neb se s paní Ludmilou milovaly za pobytu v Jičíně. Ihned oblekli Jeníčka do nových šatů teplých, a nasativše jej učinili

jemu pohodlí, aby si po dlouhé cestě odpočinul, neboť pan Ladislav mnil ihned s ním odcestovati do Jičína. Na rychlo vše přichystáno na cestu a přede dnem vyjel s Jeníčkem k Jičínu toutéž cestou. Prudkým cvalem dobrých běhounů octli se večerem před domem, v němž paní Ludmila právě než přijeli tiše skonala. Chtěla ušetřiti bolest loučení sobě i dítěti. Kněz, který ji zaopatřil k smrti, vypravoval panu Ladislavu, že tiše usnula v Pánu s poslední prosbou na pana Ladislava, aby otecky pečoval o její dítě opuštěné.

Jeníček vida matku milovanou v rakvi klidně odpočívát, zahořekoval bolestně, a pan Ladislav zaslzeným zrakem tiše sliboval zesnulé, že se o jejího jedináčka věrně starati bude.

Po pohřbu odjel s pacholíkem rovnou do Olomouce, kdež jej dal na učení do latinských škol. Tu Jeníček prospíval úžasně nemaje jiné radosti leč ve studiu. Co jiní se bavivali vzájemně, kreslil, maloval a pěstoval hudbu, která zvláště činila jemu přítomnost milou, že na chvíli zapomínal bolestné upomínky své.

Léta plynula, Jeníček rostl v statného jinocha, jehož učitelé i spolužáci pro jeho tichou a mírnou povahu milovali. Proto, když dospěl, nedovolil jeho štedrý pěstoun, aby se věnoval vojenskému umění, ale naléhal, aby se věnoval tiché vědě.

Tak studoval Jan Kavka na vysokém učení právnictví a stal se zároveň pěstounem mladého Františka z Bohuslavic, kterýž rovněž zde studoval. V prázdninách ku přání osvíceného otce podniknul s Františkem zkušební cesty po vlastech i po cizině. Když Jan cpustil s významáním vysoké učení, chtěl se věnovati státní službě, ale pan Ladislav seznav jej útlého těla zeslabeného namáhavým snažením, povolal jej do Vlachovic, aby dospívající Mařenku učil malbě a hudbě.

V.

Tak v létě r. 1703 octnul se Jan Kavka na Vlachovském zámku. Nedávno zemřela teta pana Ladislava, hraběnka Esterka Forgačova, rozená hraběnka Božanka z Vel. Bošan, paní na Brumově, Vlachovicích, Gymejši, Kováricích, Komnaticích a Vel. Pavlovicích. Lid ji miloval a po ní velice truchlil, neb jsa rodem Slovenka útlocité duše z vlastního popudu lid poddaný od roboty osvobodila a své příjmy většinou živa jsouc skrovně rozdala na úlevu útrap lidu v dědinách. Pan Ladislav byl nadále vladařem panství jménem dědiců, kteří se kraje velice obávali pro nejistotu života, neb již celé století uplynulo v nájezdech Uhrů. Touto dobou zuřil odbojný Rákoči protiv císaři.

Jeden z jeho náčelníků sebral mnoho všeliké sběře a soustředil je začátkem podzimku v nedaleké Rovné na Váhu, aby hubil kraj Ub. Hradištský. Sotva se Jan Kavka ohlédl po okolí, ihned pochopil z vlastního popudu úkol svůj. Jakožto právník stal se pravou rukou pana Ladislava, i jinak se svolením vladaře pomáhal v obraně lidu. K této činnosti vyhlídl si jeskyně v pulčinských skalách, aby pozornost Uhrů od sebe odvrátil. V Pulčinských skalách, kterým se též říká Pulčinský zámek, ač každá stopa po něm zmizela, utvořily se veliké dutiny nejpravděpodobněji chládnutím a sevrkáním zemské kůry od rovníku k točce. Dávno již sloužili k útulku lidem sužovaným neb zlosynům. Nyní upravil je Jan ku svým záměrům. Přemnohé vchody a otevřené trbliny ve skalách zatarasil, nechal je travou a mechem zarůst a jen jeden spodní a jeden vrchní vchod nechal volnými. Na úbočí skal nechal nad vchodem vybudovat na rychlo chalupu dřevěnou, v níž bydlel oddaný strážce.

Chalupa stála jako na sklepe, opírajíc se o skály. Nebyl to sklep, ale pohodlný vstup do rozvětvených chodeb pod Pulčinským zámkem. Na některých místech černal se vysoko strop, jako v nějakém chrámu. Bylo tam takových síní několika. Do jedné z nich nechal tajně za pomoci pana Ladislava navězt z Olomouce, z Opavy i Vratislavi

hojnost zbraně a střeliva. Pak sem zval všechny boje schopné lidi z pořádky dle dědin. Tu je cvičil, ozbrojil a rozdělil na čtyry. Tyto podřídil třem sobě oddaným náčelníkům, z nichž jeden čelil Brumovsku, druhý Kloboucku a třetí Vlachovskému okolí. Vše se jemu zdařilo, aniž by na sousedním Uhersku vzbudil pozornost. Pulčínské skály ukrývaly dobře tajemství. Tam okolo ohňů bylo dobře přemýšletí a chystati odvetu. Trhlinu jednu nechal Jan upravití pro spojení se strážemi nahoře, které tu dnem i nocí střežly uherské hranice. Ve dne stráže na Okrouhlisku, Kanúru, Hradisku a zde dávaly znamení troubením na salašovku*) a v noci ohněm plápolajících hranic roždí nakupeného.

V hodině byl kraj k obraně přichystán. Po různu drancující roty Rákočských kuruců Janovi čtyry rozprášily a z Moravy vybily. Bylo-li tohoto roku zle, mělo přijíti ještě hůře. Vyzvědači přinášeli zprávy o každém hnutí za hranicemi v pravý čas. Jan nejsa zaměstnán, schodil celý kraj po dědinách, pozoruje útrapy lidu a pátraje po pomoci. Často s panem Ladislavem blahodárně se přičinil k obecnému dobru, zač ho lid z duše miloval. Valaši, aby odčinili vinu předků svých, stali se jeho přičiněním chrabřími obranci zemských hranic.

*) Roh z lípové kůry, obvázaný lýkem bříze.

Kuruci strachovali se statečnosti Valachů a to právem, neb stali se jim po krátkém čase strašnými, že byl navždy pokoj na Brumovsku.

Zatím cvičil Jan Kavka slečnu Mařenku krásnému umění, v čemž ona úžasné pokroky činila. Vlachovský zámek a drahé osoby v něm byl jí světem, zvláště k Janovi lnula, ale on k ní byl zdrženlivý, až chladný nechtěje pěstounu svému panu Ladislavovi zlým se odsloužití, ač za Mařenku by každé chvíle život položil. Sám jsa chudým sirotkem opuštěným, neznaje otce svého a z nižšího rodu pošlý měl to za zločin žít přichylnost dospívající Mařenky v lásku. Leč události zasáhly v jeho vnitřní život silněji než jeho vůle.

Stalo se, že koncem května vyšla zámecká slečna s Janem do zahrady, která dýchala vůni rozpuklých květů na stromech, keřích a uměle pěstovaných záhoncích. Mařenka trhala kvítí v kytici, když tu rozlehlo se z hradiska nad Vlachovicemi silné troubení na salašovku. To bylo znamení vpádu Kuruců. Chopiti se milené dívky a anašeti ji v náručí k zámecké bráně, bylo pro Jana dílem málo okamžiků; než i ten spěch neplatil, aby pohromu neucítil. Sotva že ustrašenou dívku postavil v průjezdu, kdež ji služebnictvo odvedlo lekem omámenou do komnaty, postavil se Jan přijíždějícím Kurucům vstříc. Rozdělil čeleď před průjezdem a sám přivítal tučet silných

chlapů na koních několika dobře mířenými ranami. Avšak jeden z nich skolil Jana ranou k srdci mířenou.

Z dědiny doléhal sem křik ustrašeného lidu, ale jen krátce. Vítězství Kuruců obrátilo se v krutou porážku. Na první znamení Křekovští a Bohuslavští obstoupili Vlachovice a Kuruce do jednoho postříleli. Valaši zachránili milou vrchnost i svůj kraj od pychu velebíce čianost Janovu, že je učinil k obraně schopnými. Pověst vypravuje, že po boji spustila se divá bouře s průtržem mračen. Ze zástupu Kuruců nikoho pak druhého dne nespátřili. Přival odnesl jejich těla až do Vláry a později tu a tam našli se jen kosti z nich.

Jana krví sbročeného odnesli do jeho pokoje. Koule svezla se na štěstí po kosti žeberní a roztrhla částečně lopatku. Lékařskou pomocí rychle poskytnutou bylo vážným následkům zabráněno. Nicméně ztrátou krve zeslabený Jan ležel v silné horečce na loži jsa předmětem lásky lidu i vrchnosti. Celé Brumovsko hledělo k němu jako vůdci. Po zdařilé obraně Vlachovic způsobilo přičinění Janovo, že nájezdy Kuruců staly se nemožnými. Podnes ve Vlachovském potoku lze z jara nalézt z busta kosti z Kuruců. Jan těšil se nejněžnější péčí paní Bohunky a slečny Mařenky, které téměř stále dlely u jeho lože. Po několika dnech procitnuv z horečky

usmál se na ty milé bytosti, jako by vyjádřoval díky za pozornost jemu věnovanou.

Mařenka slzela radostí, že se jemu život vrací a ukrývajíce rozpálený obličej hleděla ukrýti, co se v jejím nitru děje. V komnatě bylo ticho, že každý zvuk z nádvoří zřetelně sem doléhal. Janův sluha Jurka hovořil u studně s děvečkou Haňou, který jí žertovně předhazoval, že je do jeho pána zamilována, když tak o něho truchlí.

„No, toť by bylo, kdybychom jej všeci milovali, vždyť toho zasluhuje“, odvětila Haňa.

„Škoda“, — bylo slyšet Jurku hovořit, „že není od stavu, byl by jistě Mařenčin ženich.“

„Co není, může být. Milostivá vrchnost má ho za vlastního a kdo ví, nebudou-li svoji.“

„To je i moje přání, — odhovořil Jurka, „Mařenka za jiného nepůjde; což kníže Oldřich nevezal si selskou dívku za ženu; nyní se může naopak přihodit!“

„To se taky stane“ — rozhodla Haňa — „já věřím že manželstva bývají v nebi svázaná a že oni snad jsou tam už svázání.“

„Dej to Bůh“ — bylo ještě slyšet Jurku odcházejícího.

Všichni v komnatě byli bezděčně vyslechlý rozmluvu, avšak a jak různými pocity!

Jan zavřel oči, aby mu štěstí neuniklo.

Mařenka kvapně opustila sín v rozpacích převelikých, neb byla své sladké tajemství právě vyslechlá.

Paní Bohunka, když Jan zdánlivě dřímal, zamyšleně šla vyhledat chotě svého.

VI.

Panu Kavkovi přibývalo sil, zdraví se očividně navracelo, ale nesměl ještě opustiti komnatu.

Jednou seděl pan Ladislav se svou rodinou v klidném rozhovoru a chválil Jana, jenž tolik dobrého kraji prokázal svou odvahou a přičiněním.

Slyšíc takovou chválu z úst otcových ozvala se Mařenka :

„A jak já nemám jemu býti vděčná?“

„To čiň!“ — odpovětil dobrosrdečně otec.

„Ano buď jemu vždycky vděčná“ — doložila matka.

Mařenka ustala od vyšívání pohledla na ni řkouc :

„Ach matinko, zdaž dokonalá vděčnost bez lásky ostojí?“

„Ano“ — doložil otec — „miluj ho, jak ti to vděčnost do duše nutí, po Bohu a rodičích nade všecky.“

Mařenka nechtěla slova otcova, neb sama měla za to, že Jan z obecných lidí pošlý jest.

Od této chvíle netajila Mařenka vroucí náklonnost svou k Janovi. Když se pozdravoval, obveselovala jej stále, činila jemu pomyšlení, ano i do zahrady jej vodila do teplého svěžího vzduchu a uváděla svou srdečností do velkých rozpaků a nesnáze. Neznaje původu svého, činil si stále násilí, aby krásné dívce lásku nezjevil, kterou byla celá bytost jeho zachvácená. Žil ve stálem rozechvění. Láska bezměnná táhla jej k Mařence; vděčnost však ke svým dobrodincům nutila jej od ní a strchoval se nemálo, aby jej síla sebezapírání neopustila. Pevně si umínil v jedné chvílce tického zápasu duševního, že až se úplně pozdraví, opustí Vlachovice a odebere se do širého světa hledat štěstí, aby na svou lásku zapoměl.

Avšak v tomto stavu duševním rozvlněna byla mysl jeho zprávami hrozivými, které vyzvědači přinášeli z Uher, že se chystá silné oddělení Kuruců a Uhrů do kraje Uhersko-Hradištského.

Odbojní stavové uherští zvolili si z jara 1705 čtyřadvacet řiditelů v čele s Františkem Rákočim. Tento poračil jednomu s nich, aby s oddělením vojenským hubil Moravu věrnou císaři Leopoldovi, a když tento z jara téhož roku zemřel, císaři Josefovi I. Celé Uhry byly vzhůru. Toho použili ne-

přátelé Brumovska, aby pomstili porážku Vlachovskou, a chtěli tento kraj napřed proměnit v poušť. Panu Kavkovi to přišlo vhod. V neunavné činnosti mírnil se jeho bol a nyní, když nebezpečí hrozilo jeho drahým, tu zdojnásobnil svou činnost, aby pohromu obecnou odvrátil.

Opevnil zvláště hradisko nad Vlachovicemi, na němž stával pevný hrad za krále Rostislava. Brumovsko celé patřilo tehdy ke knížectví Nitránskému. Tento hrad vystavěl kníže Privina a z něho častěji podnikal honby v pustých horách, do nichž sekera drvoštěpova málo kdy zabloudila. Vypravuje se, že jednou kníže Privina vraceje se z honu, byl zde před samým hradem zaskočen loupežníky. Jistý Vlahovec jej zachránil. Privina dal jemu krajinku pod hradem k založení osady, kterou pojmenoval po svém ochránci Vlahovice, či jak se nyní říká Vlachovice. Na tomto hradisku památném pan Kavka rozbil hlavní stan vojenské své činnosti. Poslové se scházeli ze všech stran a zase roznášeli zprávy. Stráže střídali se tohoto leta dnem i nocí. Nejen zde ale i na hradě Pulčinském, na hradisku u Studlova, na kopcích pohraničních, které ovládali údolí Váhu, na Kanúru, Okršlisku a Okrouhlém nad samým průsmykem Vlárským.

V těchto ustavičných potýčkách s loupežnými sousedy stali se Valaši stateční ve zbraní a v boji

odvážní, že bylo snadno panu Kavkovi ku přání pana Ladislava způsobit v celém kraji válečnou hotovost k okamžité obraně.

Tak uplyulo leto r. 1705 v samém očekávání, když se pan Kavka přesvědčil posly spolehlivými, že se asi 5000 Kuraců utábořilo v nedaleké Rovné pod společným vůdcem chystající se vpadnutí na Moravu. Pan Kavka nespouští nepřítele z očí svých lidí, kteří mu rychle každý pohyb sdělovali, obsadil oba průsmyky Lyssky i Vlárský nevěda, kudy nepřítel vpadne.

Kuruci ubírali se podél Váhu k Dabnici kolem 20. září. Nyní měl pan Kavka jistotu, že bude muset nepříteli čelit v průsmyku Vlárským. Proto již na den dvacátého pátého září ve vší tichosti po obou bocích průsmyku ve stínu lesa utábořil na 3000 Valachů dobře ozbrojených. Bylo ujednáno, že se mají Kuruci vpustit do průsmyku a pak z předu i ze zadu zaskočit. Třetího dne z rána táhl nepřítel k opuštěné dědině Vláře, zapálil ji a tím na sebe upozornil. Kuruci neměli tušení, co na ně čeká. V divém běhu hnala se jízda prý na 2000 jezdců.

Pan Kavka stál od večera dne 28. září se svými pobočníky na Okrouhlém. Stráně vlárského průsmyku pokryté byly hustým lesem, po většině jedlovým a smrkovým, až dole k řece. Valaši tiše rozestavili se od dědinky Vláry, až blízko Bilnice

po obou březích řeky přichystáni k umluvenému znamení. Péčí Jana Kavky byli dobře ozbrojeni. Noc uběhla bez události v tichu. Lid choval se tiše, ani nejmenší známkou nedávaje přítomnost svou na jevo. Ráno po východu slunce vyfoukal vítr husté mlhy z údolí a Kavka vida nepřítel tam, kam si jej přál, dal znamení troubením na salašovku k náhlému útoku. Zatím vešla do průsmyku většina pěchoty, kterou Kavka neohroženě zaskočil. Z lesa se blýskalo tisíce ran a žádná neminula se cíle. Jízda v málo okamžicích byla jako pokosená. Splašené koňstvo dovršilo zmatek v pěchotě, která taky vzala za své. Na pět tisíc pobitých Kuruců krvácelo v dolině vlárské. Zbytek s hrůzou utíkal k Trenčínu zvěstovat zdrcující zvěst. To stalo se 29. září 1705 v ranních hodinách. Byla to poslední loupeživá výprava Uhrů na Moravu.

Brumovsko, Kloboucko a Vlachovsko oslavovalo pana Kavku, který stálým pobytem ve zdravém horském vzduchu a čilostí osobní vespěl v krásného muže milé, sličné tváře, z níž zářila nejen odvaha k boji životnímu, ale i dobrota šlechetného srdce. Zatím vešel do kraje studený podzim se svou drsností, jak to v horách obyčejem. Pan Kavka cítil, že úkol jeho zde vykonán, proto chystal se opustiti Vlachovice, kde tolik šťastných chvílí zažil v drahé jemu rodině pana Ladislava.

Bolavou duší psal list, sotva že okrál po námaze posledních dnů bratru Mařenčinému Františkovi do Olomouce, aby jej co nejdřív očekával a na krátce pohostinu přijal, než se pustí do světa hledat štěstí, které doma naléznout nemůže. Vyznal upřímně lásku svou bezměrnou, ale beznadějnou k jeho spanilé sestře a že pro rodovou propast mezi ním a ní nesmí býti nevděčným k panu Ladislavovi, jenž ho otcovsky vychoval a posud se o něj staral, proto, ač hořem jemu srdce puká, vděčnost hluboká vyhání ho z Vlachovic do širého světa.

Pan Kavka chtěl v listu ještě podrobnosti připsati, když překvapen ucítil, že někdo jemu přes rameno písmo četl. Byla to Mařenka. Tiše vstoupila do jeho pracovny a nepozorovaně přečtla celý list, který na její duši jako blesk náhle udeřil. Co sama v duši skrývala se domnívala, četla v jeho duši a náhlou změnou mysle rozrušené pozbyla vědomí, Kavka leknutím pustil péro a zachytil omdlévající dívku.

Mařenka vzpamatovavši se objala Jana kolem krku, položila svou krásnou hlavinku na jeho tlukoucí srdce, řkouc: „Vid' Jeníčku, že mne neopustíš; vždyť tě mám tak z duše ráda, že bych bez tebe uvadla, jak květinový kališek bez slunečka.“

„Mařenko, duše má“ — odpověděl smutně Jan — „nemohu. Byl bych nevděčným k dobrým rodičům tvým. Musím na tebe zapomenout. Proto nutno, abych odešel daleko od tebe.“

Mařenka zbledla, srdce křečovitě se jí stáhlo a klesla jak zlomená květina, že Jan ulekán odnesl ji do její komnaty zavolav rychle Baru a i rodiče.

Paní Bohunka ulekána hladila jí bělostné čilko a tázala se něžně, co ju bolí. Než Mařenka ležela na loži bez vědomí v silné horečce; velké duševní otřesy rozvrátily její zdraví. Mluvila z cesty. Celý zámek truchlil nad osudem spanilé dívky. Sotva, že se to rozneslo po městečku, šířila se smutná zvěst krajem a tu vděčnost za mnohé dobrodiní Mařenkou trpícím lidem prokázaná nabyla vrchu. Bezčetné projevy soustrati docházely milovanou vrchností.

Když Mařenka nabyla vědomí, tu matka něžně se jí tázala: „Mařenko, děťátko moje, co tě bolí?“ Místo odpovědi objala sklánějící matku a tichým hlasem tázala se po Janu Kavkovi. Matka zarmouceně odpověděla, že odjel. „Ach, tedy nás opustil“ — zahorekovala. Neodjel z Vlachovic, loučil se v okolí a právě vstoupil do jízby. Vida máti uplakanou a bledou Mařenku, domníval se, že nemoc ji sklátil v předčasný hrob. Nekladl dále meze citu svému,

přiklekl k loži, smáčel horkými slzami útlou ruku nemocné a líbaje ji vroucně šeptal pouze to drahé jméno: „Mařenko, Mařenko!“

První pohled její platil jemu šeptajíc: „Jene, neopouštěj nás, dokud jsem zde!“

„Jak bych mohl odejít Mařenko!“ — zaštkal Jan. — „Jsem hotov každé chvíle obětovat život své k blahu tvému. Zůstanu zde, pokud je v tom vůle matky i otce tvého.“

Od této chvíle nastal obrat v nemoci k lepšímu. Mařenka i povstala, chodila smutná zámek, každý se bolestně na ni díval, jak se tratí. Slábla stále, až ulehla na dobro. Jindy smutná tvářinka její vyjasnila se jen u přítomnosti Janova, když ji předčítal a těšil.

Pan Ladislav obávaje se toho nejhoršího, pozval nejproslulejšího lékaře z Olomouce k nemocné. Jan sám nejkratší cestou na Vyzovice, Holešov, Přerov, octl se brzy v Olomouci. Tu při shledání František objal Jana a oba si poplakali nad osudem zlým. František zatím poučil lékaře o všem a prosil jej, aby doma působil, co by Jan rodině zachován byl. Třetího dne vrátil se Jan s lékařem na zámek Vlachovský. Ten prohlédl pečlivě chorou slečnu a v rodinném pokoji pak ustaralým rodičům vyjevil, že kořen její nemoci vězí v duši, dodávaje:

„Zde nepomohou léky, jen dobrá vůle z vaší strany.“

Pan Ladislav sliboval, že chce všechno obětovati, jen když zachována bude dceraška drahá při životě.

Lékař pojal ho za ruku říka.

„Mařenka miluje beznadějně a hoře její sklátí ju v hrob: František vyjevil mně, že miluje pana Kavku a tento z vděčnosti k Vám, aby lásku v sobě a v ní pochoval, chce odejít na vždy do světa.“

Pan Ladislav k úžasu lékaře vyjasnil ustaralou tvář a prohodil vesele: „Jestli zasnoubení Mařenčino s Janem má pomoci, tu ji lehce vyhojíme.“

„Jen zvolna“ — radil zkušený lékař — „aby přílišná radost ji nezdrtila.“

Tu pan Ladislav svěřil lékaři osud Janův, že pošel z dobrého rodu a snadno mu vymůže zamlčený erb při právu zemském.

„Tož neodkládejte ani okamžik“ — pobízel lékař — „zvolna a tiše připravte Mařenku a Jeníka na jejich blaho.“

Paní Bohunka hned se odebrala k nemocné, která se na svou rodiitelku trpce usmála na přívítanou.

„Co tě trápí, miláčku můj“ — začala matka — „svěř se mě; vždyť tě všichni milujeme, zvláště

Jan truchlí, není k potěšení a trápí se velmi pro tebe.“

„Vím že mě milujete“ — odpověděla Mařenka — „a zvláště Jan. A právě proto chce nás na vždy opustit, že mě milovat nesmí pro rozdíl stavovský. To je začátek mého hoře, nemoci i smrti i jeho neštěstí.“

„Jeho neštěstí?“ Jan je šlechetný muž a bude šťastným, pokud ty ho v lásce máš. Otec, já, František budeme také šťastní při vašem blahu. Pak brzy ozdravíš, když se tvé tužby vyplní. Mařenko, chceš mítí Jana svým snoubencem?“

Uzarděná studem panenským, vyplakala se na srdci matky své a pak odhovořila:

„On rás chtěl opustit, aby před vámi nebyl nevděčným. Četla jsem jeho dopis Františkovi do Olomouce. To mě trápilo. Vidím matinko, že celý život můj visí na něm. Bez Jana bych umřela.“

„Ustaň v trudných myšlénkách, dítě drahé. Jan zůstane, otec jej miluje a bez našeho svolení neopustí Vlachovice. Otec mu získá statek i jméno šlechtické.“

„Nač statek a jméno šlechtické, vždyť nad Jana šlechetnějšího muže není. Nech nás nikdy neopustí.“

V té vstoupil pan Ladislav, veda Jana za ruku a zaslechnuv poslední slova pravil radostně:

„To, Mařenko, nikdy neučiní! Vid' Jene?“

Pak přistoupna k loži pravil: „Tuto ti přivádím tvého snoubence pana Kavku Řičanského z Mydlovar, který se ti zavazuje k věčným službám!“

Jan nebyl vědom tobo, co se s ním děje. Za to tím více mluvilo jeho srdce. Líbal Mařence ruce vroucností blaha nevyslovného a šeptal: „Mařenko drahá, tvůj jsem nyní i vždy!“

Když jí na loži posadili, celovala miláčka svého a políbením na čelo zasvětila se mu z cela.

Tužilý a životem zkušený lékař otevřenými dveřmi dívaje se na odehrávající vyjev, neubráníl se hlubokému pohnutí.

VII.

Mařenka pozdravovala se nyní očividně a když zase čile měla se k žití, konaly se přípravy k jejímu sňatku. Jaro vtáhlo zase na Brumovsko a s ním zavítala do každé dědiny, do každé chalupy a do každé duše radostí zvěst o štěstí pana Kavky. Každý mu ze srdce přál, neb byl dobrodincem Valašska zasloužilým a u vrchnosti prostředníkem laskavým.

Svatba určena na den sv. Jana Kř., aby František, ukončeje právnická studia v Olomouci,

mohl sdílet všeobecné blaho. Hradisko nad Vlachovicemi přeměněno v místnost pro radovánky lidu pozvanému ze všech dědin.

V předvečer svátku osvítil se celý kraj ohněmi svatojanskými. Na každém kopci a návrší, zvláště z hradiska plápolaly ohně mocnými plameny, že podobnému zjevu nebylo pamětníka. Byly to ohně vděčné lásky lidu k Janu a Mařence, spanilého jeho nevěstě šťastné.

Ku přání jejímu konaly se oddavky ve farním kostele. Cesta posetá květinami, vroubena byla od zámku až ke kostelu lidem v malebném kroji valašským, který se tu po dnešní den zachoval. Snoubence vedli družičky a mládenci po dvou z každé dědiny, jak si to Mařenka přála. Urození páni sousedé sjeli se také na svatbu a nemálo se divili krásnému lidu, na který po svých panstvích při robotě shlíželi jako na stroj k dobývání chleba vezdejšího, a více té útulnosti k jeho vrchnosti, kterou si ona získala dobrodiním, ochranou a štědrá rukou v obecných potřebách. Láska lidu jako něžná květina se buď a roste jen blahovolaností představených.

Po oddavkách, jichž nebylo pamětníka, sešlo se panstvo na zámku a lid na hradisku k hodování. Když novomanželé přijali blahopřání, odebrali se mezi lid, a sdíleli s ním radosti do večera, kdy se odebrali dolů mezi hosty na zámku. Tu když

veselí dosáhlo vrchole, ohlášen byl cizinec, přející sobě nutně mluvití s panem Ladislavem.

„Ať přijde cizinec, a raduje se s námi“ — voláno ze všech stran. Sluha uvedl na to člověka v kroji španělském. Poklonil se panu Ladislavu a pravil:

„Jsem sluha pana Václava z Mydlovar, velitele vojska na ostrovech Filipínských, a nesu od něho pozdrav poslední jeho rodině a panu z Bohuslavic jeho příteli, balík pro jeho manželku paní Ludmilu a synáčka, který snad již v mužném věku, žije-li.“ Hosté rozjaření zvážněli, trnouce nad tím, co slyšeli. Zavládlo ticho a sluha Ondřej — tak se jmenoval — podal panu Ladislavovi zapečetěný balík řka:

„Zde milostivý pane, pozůstalost po panu Václavovi z Mydlovar, Vašem spoludruhu z mládí. Provázel jsem ho z Moravy do Španěl a odtud na Filipiny, kdež chrabrostí svou postupoval, chtěje rodu svému získat čest a statky ztracené.

Pan Ladislav dojat přivedl statečného Ondřeje k Janovi, řka: „Zde syn tvého pána, kterého ovšem neznáš!“ Ondřej, vida před sebou podobu svého pána z mladých let, slyze radostí, celoval ruce Janovi, nemoha se dosti nadívatí do krásného jeho obličjeje. Bylť podoběn svému otci, jak vejce, vejčeti.

Hned posadili hosté Ondřeje mezi úžaslou Mařenku a Jeníka a po malém občerstvení vypravoval:

„Z Jičína šli jsme do Španěl s naším plukem. Vedlo se nám zle. Pan Václav často vzpomínal paní Ludmilu a svého synáčka maleho, jako by tušil, že je více neuhlídá. Se mnou hovořil vždy rodným naším jazykem a tak mohl srdci svému často ulevit, když nám nikdo nerozuměl. Tak povstala mezi pánem a mnou páska lásky nejupřímnější. Byl mně více bratrem. Po bojích o poslušnost královskou, když mír uzavřen, povýšen pan Václav a poslán do Manily na ostrově Luconu, aby velel vojsku na Filipínech. Tu osvědčil skvěle důvěru vlády madridské naň vloženou, obdržel bohatou odměnu, že se mohl vrátit do vlasti a svoje miláčky, na které stále myslel, učinit šťastnými. Nebyl bez závistníků. Jeden ze soupeřů rodilý Španěl, ctižádostivec, najal Malajce a ten zrádně pana Václava jedovatým šípem zranil. Jed účinkoval hned a v mé náručí dokončil dobrý můj pán.

Než se se světem rozloučil, odpustil svému odpůrci a odevzdal mně tento balíček, abych ho donesl panu Ladislavu z Bohuslavic do Vlachovic. Je v něm jeho jmění, závět i průkazy stavovské.“

Po krátkém oddechu pokračoval Ondřej:

„Nejvíce truchlil nad svou manželkou a synáčkem. Poslední list od ní dostal před odchodem do Asie.

Obávaje se, aby hrabiví španělové z lakoty mě nezabili chtějíce si nastrádané jmění jeho uchvátit, zavázal mne přísahou, abych hned po jeho pohřbu utekl. Podařilo se mi v noci dostat se na portugalskou loď a že mně pan Václav hojně založil penězi, přijal mně kapitán a slíbil přeplaviti mně do Lisabonu. Byl to muž dobrosrdečný a poctivec. Jemu jsem se svěřil s osudem svým. Majíce už cestu kolem Afriky za sebou v zátoce Guineje rozbila se naše loď o skalisko ostrova sv. Tomáše. Zachránil jsem se s několika druhy a přepravivše se na břeh uvítání jsme byli několika divochy. Jeden z nich, náčelník to ostrovanů, vzal nás jednoho po druhém za nos a tím dal na jevo, že jsme přijati pohostinu. Po roce kotvila u ostrova loď anglická a tou dostal jsem se do Londýna. Odtud přebral jsem se neprodleně do Belgie a pak pěšky, neb mě došly peníze, protloukl jsem se mnohými zeměmi až do své vlasti a jsem z duše rád, že jsem v této chvíli slavně vyplnil vůli pána svého.“

Při vypravování Ondřeje vstoupili všem hostům slze do očí.

S přivolením Janova rozbilil pan Ladislav

balík, vyňal krabici a v ní bylo několik listů a drahokamů ceny nesmírné.

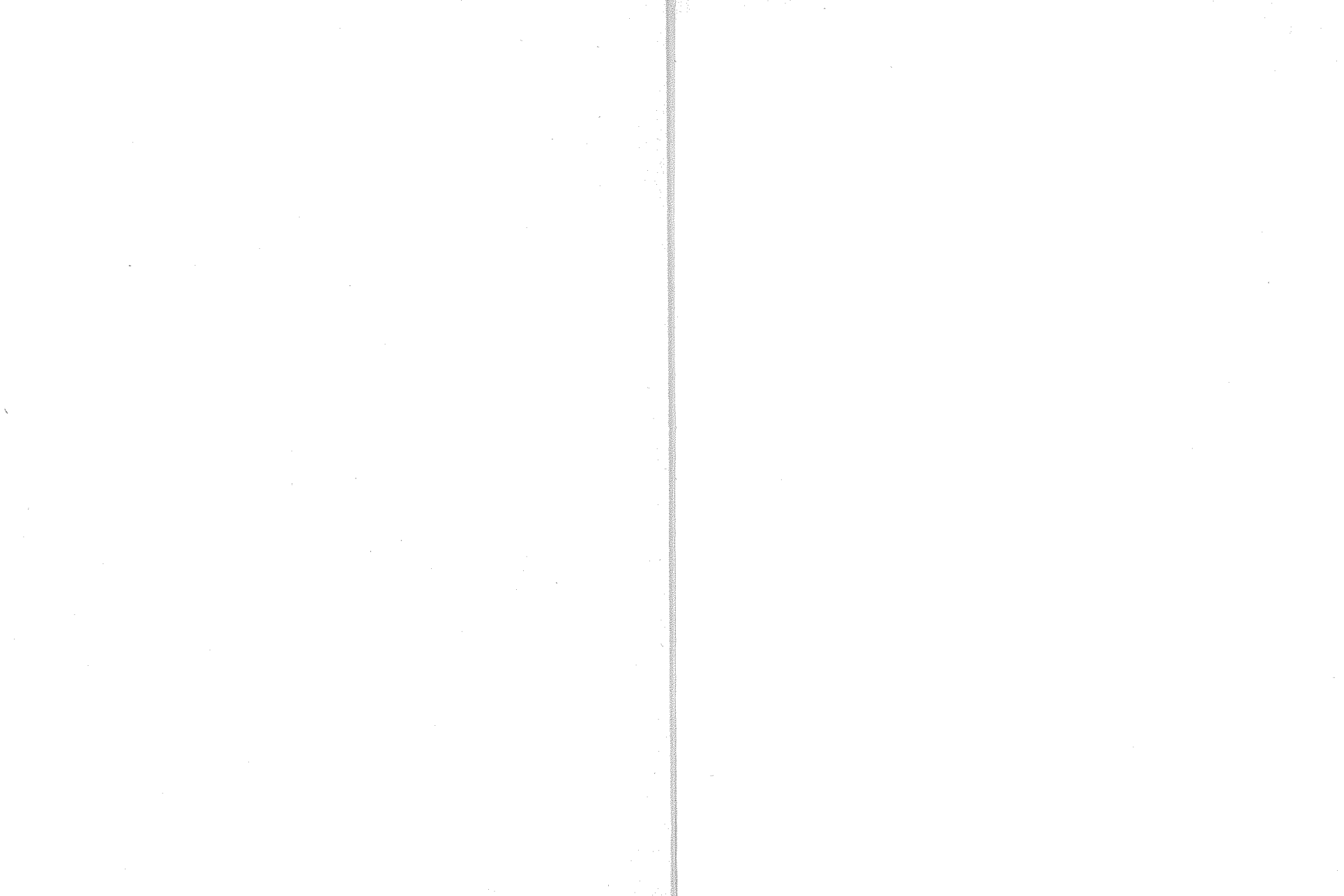
Listy daly svědectví o šlechtickém původu pana Jana Kavky z Mydlovar. Po celý den nevycházel z bláhého oponentství a želil bolestně, že drahá matička jeho nesdílí s ním štěstí, jemuž na světě není rovného.

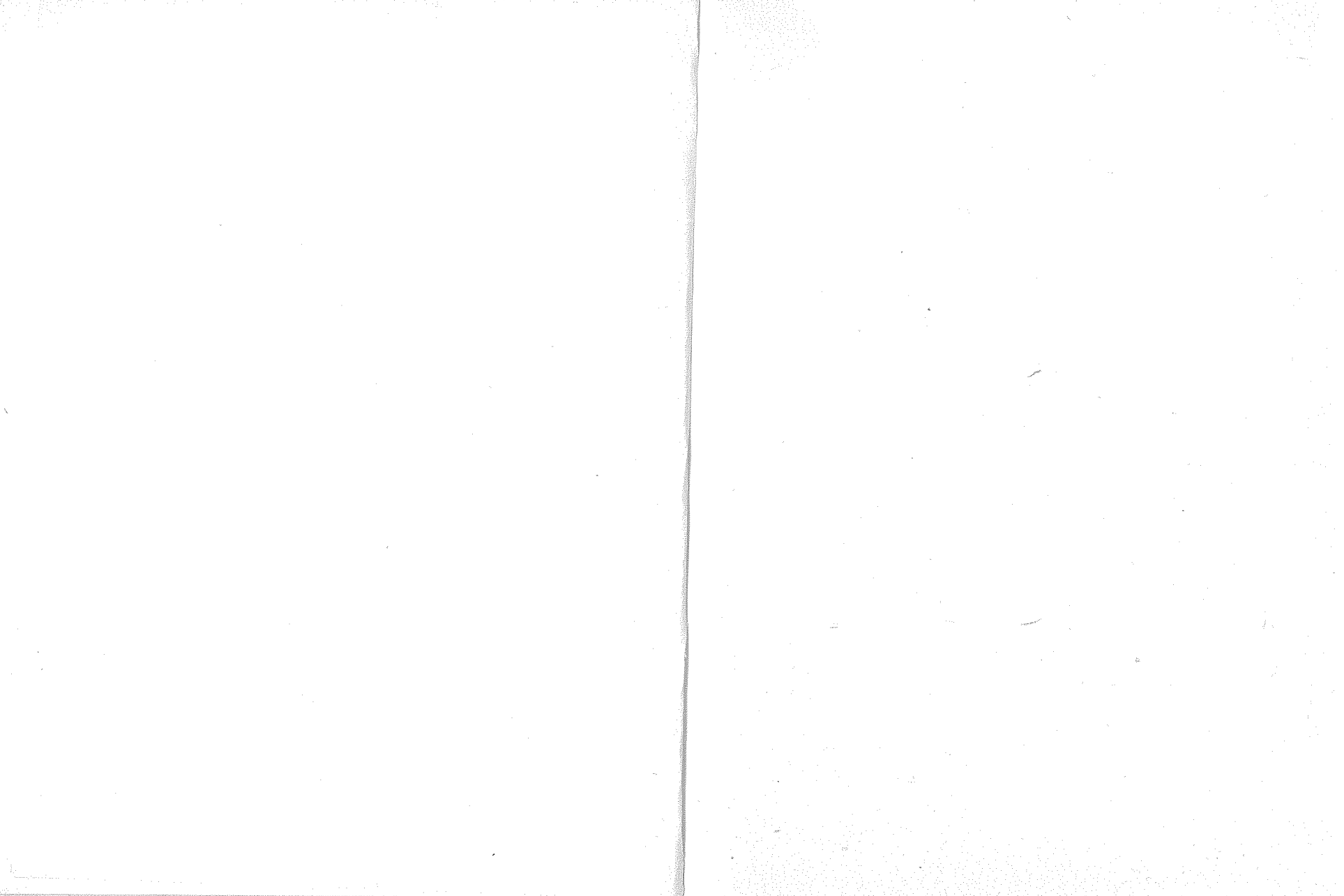
Ondřej po radovánkách svatebních navštívil svoje známé na Záhoří. Pocházel z Mrlínka, kdež se žertovně říká, že je tam střed světa v makovici zvonice a pak vrátil se zpět k panu Janovi, jenž ho dochoval v lásce a vděčnosti do smrti.

Pan Jan z Mydlovar brzy na to koupil prostřednictvím pana Josefa hraběte z Ilešházy panství Ilavu na Slovensku i jiné statky k tomu. Dostal slavný inkolát království Uherského nyní už pokojného a stal se svou rozšafností a věrností k Bohu a císaři slovutným magnátem. Žil dlouho ve šťastném manželství s Mařenkou.

Kriktiskárna

a

kamenotiskárna společenstva

v Přerově,

odporučuje se ku sřotovení

všech

↪ tiskopisů. ↩

